

De volkstelling door David

1 Kronieken 21

In dit hoofdstuk lezen we de geschiedenis waarin David bevel gaf het volk Israël te tellen. Meer specifiek ging het erom dat alle strijdbare mannen werden geteld (vs. 5); en het ging dus eigenlijk om een telling van het leger. Voorafgaand aan deze opdracht van koning David staan er in dit boek drie hoofdstukken over de oorlogen die David heeft gevoerd (1 Kron. 18-20). Wellicht was er een periode van zo'n twintig jaar tussen de oorlogen die hier worden beschreven, en de telling van het leger. Toch laat de kroniekschrijver deze gebeurtenissen op elkaar volgen, zonder de tijd die ertussen lag aan te geven. Er is veel gebeurd in die twintig jaar, maar het boek 1 Kronieken zegt er niets over. De telling van het leger sluit zodoende aan op de laatste zin van het vorige hoofdstuk: "(...) zij vielen door de hand van David en zijn dienaren" (1 Kron. 20:8). Deze dienaren zijn dus militairen. Het zijn deze dienaren die Joab bedoelde in 1 Kronieken 21:3, en die volgens vers 5 geteld zijn. Het is dit getal, nl. het getal van het leger, dat David zo graag wilde weten (vs. 2). Joab moest van Berseba, het uiterste zuiden, tot Dan, het uiterste noorden, alle strijdbare mannen tellen. Het is belangrijk te zien dat het in 1 Kronieken 21 om de telling van het leger gaat, niet om een telling van de hele bevolking.

Wat was er nu zo fout aan de opdracht die David gaf om het leger te tellen? Er staat immers nergens een verbod in de wet van Mozes om het volk of het leger te tellen. Integendeel, tot twee keer toe gaf God Zelf opdracht voor een volkstelling, waarbij het leger geteld werd. De eerste keer staat beschreven in Numeri 1. Het gaat hier om een telling, die plaatsvond kort nadat Israël uit Egypte was vertrokken. Deze moest worden gehouden met het oog op het zoengeld (Ex. 30:11-16). De Levieten mochten niet samen met de overige stammen worden geteld, zij werden apart geteld omdat zij zorgden voor de dienst van de tabernakel (Num. 1:47-53; 3-4). De tweede telling vond plaats aan het einde van de woestijnreis, kort voor de intocht in het Beloofde Land (Num. 26). Deze telling getuigde van Gods trouw, die het volk tot aan het land had gebracht en ze diende tevens om het land te verdelen onder de stammen. Met een telling van het leger was op zichzelf dus niets mis.

Toch was de telling die David beval, kwaad in Gods ogen (1 Kron. 21:7). Ze leidde uiteindelijk tot de dood van zeventigduizend man door de pest (vs. 14). Wellicht gaat het hier ook weer om militairen. Ook Joab had meteen door dat Davids bevel verkeerd was, en hij probeerde hem ervan te weerhouden (vs. 3-4). We lezen zelfs dat Joab het bevel van de koning een gruwel vond, en het niet helemaal uitvoerde; daarom had hij twee stammen niet geteld (vs. 6). Het woord gruwel wordt in het Oude Testament gebruikt om iets weerzinwekkends, iets afschuwelijks aan te duiden. Joab was de legeraanvoerder van David (vgl. 1 Kron. 18:15). Als er iemand baat zou hebben bij het kennen van de legersterkte, dan was het Joab wel. Maar juist hij verzette zich tegen dit plan van David om het leger te gaan tellen.

Ook David beseftte naderhand de ernst van zijn daad. Hij omschreef die als een zware zonde, als zeer dwaas en als zeer verkeerd (vs. 8, 17). Het woord 'dwaas' heeft in het Oude Testament een heel negatieve betekenis. David schrijft zelf in de psalmen: 'De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God' (Ps. 14:1; 53:2; vgl. Deut. 32:21; 1 Sam. 13:13; Jes. 32:6). Als David zegt dat hij handelde als een dwaas, dan zegt hij eigenlijk dat hij heeft gehandeld als iemand die God niet kende of op zijn minst geen rekening hield met God. Het was de satan, die David aanzette tot het tellen van het leger om zo het volk Israël te treffen (1 Kron. 21:1). Het is begrijpelijk dat David dit niet direct door had; hij had echter eerst zijn eigen motieven moeten toetsen *waarom* hij het getal van het leger wilde weten.

Deze telling blijkt een ernstige zonde te zijn. Maar wat was er dan zo verkeerd, zondig en dwaas aan de telling van het leger? De fout lag niet in de daad zelf, maar in de gezindheid erachter. David had geen goede redenen om het leger te tellen. Maar doordat de kroniekschrijver drie hoofdstukken met oorlogen beschrijft, voorafgaand aan de telling van het leger, kunnen we daarin de oorzaak vinden. David wenste de sterkte van zijn leger te kennen. Hij was gaan vertrouwen op zijn eigen legermacht, en niet langer op God. Hij handelde hier als een oosters vorst, niet als een koning onder God. Hij stelde zijn vertrouwen in de eigen middelen en mogelijkheden van het volk, al

degenen die hem ter beschikking stonden. Daarom wilde hij weten over hoeveel soldaten hij kon beschikken. Toch wist David dat hij zijn vertrouwen op God moest stellen, niet op eigen mankracht of sterkte (Ps. 20; 44:1-8). Juist daarom was deze telling zo kwaad in Gods ogen. Ook Joab doorzag de beweegredenen van David. Daarom wilde Joab, op gevaar van zijn eigen leven, het bevel van de koning niet volledig uitvoeren en alle stammen voor hem tellen. Uiteindelijk kwam David het juiste getal van zijn leger dus niet te weten. Hij kwam niet te weten hoeveel volk hij wel had, maar juist hoeveel volk hij verloor (vs. 14). De drie straffen waaruit David moest kiezen, waren immers stuk voor stuk straffen waardoor hij aan legermacht zou verliezen (vs. 12). De straf was dan ook in overeenstemming met de daad. In plaats van de sterkte van het leger te weten te komen, vernam hij het verlies aan sterkte. Ook liet God aan David de engel des Heren zien met het getrokken zwaard in de hand (vs. 16). Welk leger kan hiertegen standhouden? David zag letterlijk meteen weer hoe dwaas hij was geweest door op eigen kracht en kunnen te vertrouwen, en niet op de Heer.

We moeten niet denken dat dit een impulsief idee van David was. Dan zou de bestraffing wel erg zwaar zijn geweest. Veeleer mogen we veronderstellen dat het een proces was dat langzaam is gerijpt en uiteindelijk tot de volkstelling heeft geleid (vgl. Jak. 1:14-15). De satan had deze overwegingen bij David ontdekt, en hij heeft hem dan ook daarop aangevallen. David was niet de minste. Hij was nu al heel wat jaren koning, en hij bezat een intense band met God. Toch kon de satan zelfs bij David een zwakke plek vinden. Het kan ieder van ons overkomen. De vijand kan ons aanvallen en ons voor zijn slechte doeleinden gebruiken. Hij zoekt onze zwakke plekken. Daarom moeten we steeds weer onze beweegredenen onderzoeken en de duivel geen voet geven (Ef. 4:27). Het lijkt erop dat het volk werd gestraft voor een fout van David (1 Kron. 21:7, 17). De paralleltekst in 2 Samuël 24:1 laat echter zien dat Gods toorn tegen het volk was ontbrand¹. Ook dit wijst erop dat het om een gerijpt proces ging. Gods toorn ontbrandt niet zomaar, maar keert zich tegen de zonde.

Het volk als geheel was dus in zonde gevallen. Aangezien we geen beschrijving van die zonde krijgen, denk ik dat het gaat om hetzelfde kwaad waarin David was gevallen. Dat was het roemen en het vertrouwen in eigen kunnen, in plaats van de afhankelijkheid van en het vertrouwen *op God*. Deze geest had zich ook van het volk meester gemaakt. David was het hoofd van het volk, en daarom viel de satan juist hem aan. We moeten echter opmerken dat we na vers 1 niets meer lezen over de satan. Hij verdwijnt even snel weer van het toneel als hij was gekomen. Zijn rol was direct weer uitgespeeld, en toen nam God het over. De

¹ In het boek 1 Kronieken is dit eigenlijk niet relevant. Hier gaat het erom dat *David* zondigde. We leren daardoor ook de les dat de fout van één persoon (in het bijzonder een leider) ernstige schade kan berokkenen aan velen.

bedoeling van de satan was het volk Israël te treffen; helaas slaagde hij in die opzet. David faalde. Maar daarna speelde de satan geen rol van betekenis meer. Een soortgelijke situatie vinden we in het boek Job. Daar komt de satan voor in de eerste twee hoofdstukken, maar daarna lezen we over hem niets meer. Ook dan blijkt zijn rol snel uitgespeeld te zijn. Bij Job slaagde hij niet in zijn opzet. De satan probeerde Job van God af te brengen (Job 1:11; 2:5). Let op het kernwoord 'vaarwel' in Job 1 en 2. Hij faalde in zijn opzet en speelde verder geen rol meer. In beide situaties blijkt de satan slechts een beperkte rol als aanstoker te hebben, maar daarna gaat het om het persoonlijk geloofsleven en Gods handelen. Het is voor ons bemoedigend en vertroostend dat de satan al gauw aan banden wordt gelegd.

God gaf aan David drie straffen waaruit hij moest kiezen (1 Kron. 21:12). David koos ervoor te vallen in de hand van de Heer (vs. 13); hij vertrouwde op de barmhartigheid van God. Uit vers 15 kunnen we opmaken dat God de straf niet volledig heeft uitgevoerd. Hij riep tegen de engel dat het genoeg was, want het onheil berouwde Hem. Dat wil niet zeggen dat Hij de zonde nu minder ernstig vond. Het wil ook niet zeggen dat Zijn oordeel te hard was geweest. Het houdt in dat de genade, de barmhartigheid en de ontferming van God zo bijzonder groot waren. David heeft zichzelf wijs, vol geloof en vertrouwen in de hand van de Heer overgegeven. Dit laat ons zien dat hij ten diepste zijn vertrouwen op God wist te stellen.

Om een einde aan de straf te maken, moest David een altaar ter verzoening oprichten (1 Kron. 21:18). God Zelf wees de oplossing aan. Het is mooi van David dat hij de volle prijs wilde betalen voor de dorsvloer, een gigantisch bedrag (vs. 22; 2 Sam. 24:24). Ornan wilde alles geven aan David (vs. 23), maar David weigerde dat en wilde ervoor betalen. Hij wilde niet een offer aan God aanbieden, dat hemzelf niets had gekost. Wat een voorbeeld! Wij kunnen ook alleen iets aan God offeren, dat ons echt iets heeft gekost. Denk maar aan de koperstukjes van de weduwe (Marc. 12:41-44). Maar bovenal spreekt dit altaar van het kruis van Christus en Zijn verzoeningswerk. Hij droeg de straf, waardoor de toorn van God werd afgewend. God antwoordde David met vuur uit de hemel (vs. 26). Het was een teken van aanvaarding zoals ook bij de eerste priesterwijding (Lev. 9:24), bij het altaar van Elia op de Karmel (1 Kon. 18:38), en bij de tempelwijding door Salomo (2 Kron. 7:1). Zo heeft God het offer van de Heer Jezus aanvaard, en Zijn werk is ruim voldoende voor de verlossing van alle gelovigen van alle tijden.

Ook voor ons valt er een belangrijke praktische les te leren uit heel dit gebeuren. Hoe zijn wij niet ertoe geneigd ons vertrouwen te stellen op van alles en nog wat, maar niet op God. Denken ook wij soms niet dat wij het verder wel alleen kunnen redden? Wij stellen ons vertrouwen op eigen middelen en mogelijkheden: financiën, beschikbare literatuur, de juiste mensen om ons heen en nog veel meer. Daarom is het nodig dat we telkens opnieuw onze motieven toetsen en onze

beweegredenen overdenken. Steunen we op onszelf en de ons beschikbare middelen, of stellen we ons afhankelijk op van God? Onze middelen en mogelijkheden zijn op zich niet verkeerd. Het is ons door God gegeven. Maar dat neemt niet weg dat wij

uiteindelijk steeds afhankelijk zijn van God. Laten wij dat ook voor Hem uitspreken en tonen tot Zijn eer en glorie!

Oude Sporen 2013

